

la crònica

Una imatge de la plaça de la Vila de Torroella, durant el concert de dissabte. / PAU GIRALT-MIRACLE

Uns temps encara moderns

● Al final de la projecció de *Temps moderns*, dissabte a la nit a la plaça de la Vila de Torroella de Montgrí, una fotografia de Charles Chaplin va aparèixer a la pantalla. Aleshores, un cop havia acabat de dirigir l'orquestra simfònica nacional de Lituània en la interpretació de la música que, arranjada per Timothy Brock, el mateix Chaplin va concebre per acompanyar les imatges de la pel·lícula, Carl Davis va girar-se, i no precisament per ser descorès amb el públic, sinó per aplaudir de cara a la pantalla. També era una manera de reconèixer que els aplaudiments dels espectadors, prop d'un miler d'entusiastes, no només s'adreçaven als músics i al seu diligent director, sinó que celebraven la genialitat d'un cineasta còmic i alhora ben dramàtic que, atent a les dures condicions de vida de les classes populars en un temps marcat per la depressió econòmica als Estats Units, va apuntar amb caràcter visionari una realitat derivada del capitalisme que ha anat perseverant amb les transformacions del sistema: la deshumanització de les cadenes de producció i els seus efectes alienants i estressants; el control dels treballadors, una forma de domini, fins i tot amb mètodes de vigilància a través de càmeres omnipresents —el film és de l'any 1936!—, i, evidentment, la persistència de la desigualtat social, de l'exclusió, de la marginació que condemna a la presó o a la fam. També, és clar, poden ser les dues coses a la vegada, tot i que Charlot fa tots els possibles de tornar a la presó perquè, després d'una heroïcitat provocada pel consum inconscient de cocaïna, a dins ha menjat més i millor que a fora. El cas és que els temps de Chaplin, relatius al present en què va rodar-se el film i alhora projectats cap al futur, continuen essent moderns, malauradament mo-

demés. Abans de la projecció de la pel·lícula, un tema compost i dirigit per Agustí Charles —*Engine*, un encàrrec en ocasió de la Fundació Caixa de Catalunya, patrocinadora del festival de Torroella— i interpretat pel grup Percussió de Barcelona, va voler fer present la relació de l'home, amb el seu batec, i la màquina.

Els aplaudiments de dissabte a Torroella, però, no només reconeixien la dimensió social, amb la seva vigència, del cinema de Chaplin. També, de fet és indistricable, el sentit del ritme de les imatges, la gestualitat del rostre i del cos de Charlot, l'empatia que crea el personatge i la seva tendresa. Amb els films protagonitzats per Charlot, el cinema continua essent una cerimònia col·lectiva. Dissabte passat a Torroella de Montgrí, Charlot va fer-nos sentir als espectadors que vèiem una pel·lícula junts, que la disfrutàvem junts i que patíem junts per la dissort d'un personatge que, en aquest cas juntament amb una noia òrfena que es resisteix a morir de gana, intenta sobreviure dignament davant l'adversitat dels temps moderns. De fet, aquest és el destí del personatge en tots els temps: un etern vagar per sobreviure en els marges.

Una vegada li vaig sentir dir al sociòleg Edgar Morin que Charlot exemplifica que el cinema, almenys mentre dura la pel·lícula, ens fa millors persones: mentre evitem el rodamón que trobem pel carrer, com si volguéssim apartar-nos de la desgràcia, Charlot ens commou. A darrere meu, sentia vivament com unes dones reien i alhora patien quan Charlot no donava l'abast cargolant, quan la policia el perseguia, quan fent de cambrer enmig d'un ball sobtat intentava dur una safata amb un ànec rostit. Quantes situacions giren a l'entorn del menjar a *Temps moderns*: la sopa que li cau a Charlot

pel tic nerviós adquirit a la cadena; la prova de la màquina de menjar ideada perquè els treballadors *perdin* menys temps; el tros de pa que pessiga d'amagat d'un company de presó egoista; la barra de pa que, morta de gana, roba Paulette Godard; l'àpat opípar que Charlot es cruspex en un restaurant sense intenció de pagar-lo —tampoc no podria— per aconseguir que el retorni a la presó; el tros de carn que, cuinat en una casa atrotinada, vol ser la promesa d'uns temps millors; el menjar que serveix Charlot a Paulette Godard mentre fa de vigilant nocturn en uns magatzems que atraquen uns homes que diuen que no són lladres, sinó aturats amb gana. No és per res, que el menjar tingui tant de pes i presència: hi ha gana en temps de crisi. A *La quimera de l'or*, Charlot ja s'havia menjat una sabata.

Embadalits amb les imatges de *Temps moderns*, amb la qual Chaplin va continuar renunciant als diàlegs, però no a les possibilitats del cinema sonor, n'hi ha que a vegades vam oblidar la presència d'una orquestra que interpretava la música del film en directe. Però hi era ben present i, en tot cas, aquest oblit no mesura la insignificança, sinó al contrari, d'un treball al servei de les imatges. Sense la pista musical, però sí amb la sonora, l'orquestra callava amb els sons i, és clar, en la magnífica seqüència en què Charlot canta una variació de la cançó *Je cherche après Titine*, de Leo Danierff. Amb la lletra, un joc de paraules aparentment sense sentit, d'aquesta cançó, la veu de Charlot se sent per primera i única vegada. Amb les imatges finals de *Temps moderns*, va desaparèixer el personatge. Però alhora es va fer present per sempre més caminant per la carretera amb Paulette Godard. Consola que no marxés sol. Continua caminant mentre, malgrat tot, sona *Smile*.